

Spis treści

Wstęp	17
CZĘŚ I. SCHYLEK STAREGO ŚWIATA: „LA BELLE EPOQUE” 1871–1914	19
I. Powojenne przetasowania	21
Konsekwencje wojny francusko-pruskiej	21
Sojusz trzech cesarzy	22
Wypełnienie finansowych postanowień traktatu frankfurckiego	23
Pierwsza faza nowego etapu sprawy wschodniej	23
Próba odrodzenia „stosunku” trzech cesarzy	24
„Alarm wojenny” 1875 roku	25
Powstanie Słowian w 1875 roku i jego następstwa	27
Gra dyplomatyczna w przeddzień kongresu berlińskiego	28
Wojna rosyjsko-turecka 1877–1878 i jej bezpośrednie następstwa	30
Kongres berliński	31
II. Powstanie trójprzymierza	34
Dwustronny sojusz Berlina z Wiedniem	34
Odnowienie układu trójescarskiego	35
Przystąpienie Włoch do dwuprzymierza	37
Bismarckowski system sojuszy	39
Konflikt rosyjsko-angielski	41
Kryzys bułgarski	42
III. Formowanie trójporozumienia	44
Przymierze francusko-rosyjskie	44
Wyrównanie stosunków francusko-włoskich	45
Polityczne konsekwencje niemieckich zbrojeń morskich	46
<i>Entente cordiale</i>	47
Porozumienie angielsko-rosyjskie	48

Koncepcja sojuszu kontynentalnego i pierwszy kryzys marokański	51
Przesilenie związane z aneksją Bośni i Hercegowiny	53
Drugi kryzys marokański	54
Wojna włosko-turecka	56
Wojny bałkańskie	56
Sytuacja w przededniu „wielkiej wojny”	59
IV. Europa w Azji i na Pacyfiku	60
Międzynarodowe aspekty wojny japońsko-chińskiej	60
„Krojenie arbuza”	60
Powstanie Yihequan	63
Próby zbliżenia brytyjsko-niemieckiego	64
Przymierze brytyjsko-japońskie	65
Wojna japońsko-rosyjska	66
Podporządkowanie Indochin przez Francję	69
Finansowe położenie Chin w przededniu wielkiej wojny	72
Ewolucja sojuszu angielsko-japońskiego	73
Podział wysp Pacyfiku	73
Bliski i Środkowy Wschód w polityce mocarstw	75
V. Afryka w polityce mocarstw	76
Sprawy kolonialne	76
Wojny burskie	79
VI. Ameryka Południowa i Środkowa. Korygowanie spuścizny kolonialnej	82
Wojna „potrójnego przymierza”	82
Wojna dziesięcioletnia	83
Wojna o saletrę (wojna o Pacyfik)	84
Wojna hiszpańsko-amerykańska	87
Spór terytorialny Wenezueli z Gujaną Brytyjską	88
Wyodrębnienie Panamy	89
Arbitraż i związane z tym dalsze zmiany terytorialne	89
VII. Zagadnienia ogólne	90
Imperium Brytyjskie	90
Cieśniny	91
Śródlądowe międzynarodowe drogi wodne (kanały i rzeki)	93
Kapitulacje jurysdykcyjne	95
CZĘŚĆ II. W OBLICZU BRAKU RÓWNOWAGI 1914–1945	97
I. W dobie „wielkiej wojny” 1914–1918	99
VIII. Pierwszy okres zmagania	99
Cele wojenne mocarstw	99
Wypowiedzenie wojny	103
Konsekwencje udziału Turcji w wojnie	103
Problem Grecji	107
Pierwsze oferty pokojowe	109
Daleki Wschód	111
21 żądań	113
Interwencja mocarstw w Chinach	114

Traktat londyński	116
Okoliczności przystąpienia Bułgarii do wojny	117
Podział Bliskiego Wschodu	120
IX. Względna równowaga sił	121
Przystąpienie Rumunii do wojny	121
Grudniowe propozycje państw centralnych	126
Próby zawarcia separatystycznego pokoju przez Austro-Węgry	129
Misja sprzymierzonych w Rosji w roku 1917	132
Inicjatywa pokojowa Watykanu	133
X. Na drodze ku zwycięstwu Ententy	134
Przystąpienie Stanów Zjednoczonych do wojny	134
Deklaracja Arthura Jamesa Balfoura	136
Rewolucja w Rosji	138
Brytyjskie warunki pokoju	139
Koncepcje Thomasa Woodrowa Wilsona	140
Traktaty brzeskie 1918 roku	142
Losy Rumunii po przystąpieniu do „wielkiej wojny”	144
Załamanie się Bułgarii	147
Rozejm z Turcją	147
Upadek Monarchii Austro-Węgierskiej	148
Sytuacja sułtańskiej Turcji	149
Wojna na noty	150
Rewolucja w Niemczech	151
Rozejm z Niemcami	151
Międzynarodowe aspekty kwestii polskiej w dobie I wojny światowej	152
2. Międzywojenne interludium 1919–1939	154
XI. Powojenna „mała” stabilizacja 1919–1925	154
Paryska konferencja pokojowa	154
Postanowienia podparyskich traktatów pokoju	155
„Małe” traktaty wersalskie	156
Pozostałe podparyskie traktaty	159
Wolne miasta	160
Plebiscyty	160
Mandaty	161
Powstanie i przeobrażenia terytorialne państw narodowych w Europie Środkowej i Południowo-Wschodniej	165
Powstanie ZSRR	171
Wojna grecko-turecka i konferencja lozańska	172
Liga Narodów	174
Genua i Rapallo	175
Kwestia reparacji	177
Reparacje Niemiec	177
Locarno	179
XII. W poszukiwaniu równowagi 1926–1934	180
Konsekwencje wstąpienia Niemiec do Ligi Narodów	180
Pakt Brianda–Kellogga	182
Uregulowanie stosunków włosko-watykańskich	182

Konkordaty międzywojnia i ich znaczenie	183
Powstanie Brytyjskiej Wspólnoty Narodów	186
Zagadnienie rozbrojenia	187
Pierwszy okres istnienia III Rzeszy	191
Pakt czterech	191
Porzucenie przez Niemcy konferencji rozbrojeniowej i Ligi Narodów	194
Ewolucja radzieckiej polityki zagranicznej	194
Definicja agresora	195
Polsko-niemiecka deklaracja o nieagresji	196
Reperkusje deklaracji w stosunkach polsko-radzieckich	197
Pucz w Austrii	198
Układy regionalne w Europie	199
Koncepcja paktu wschodniego	202
Wstąpienie ZSRR do Ligi Narodów	203
Zawarcie paktu francusko-radzieckiego	204
Układ radziecko-czechosłowacki	205
Relacje francusko-niemieckie	205
XIII. Na równi pochyłej – 1935–1939	206
Jawne zbrojenia Niemiec	206
Brytyjsko-niemiecki traktat morski	207
Remilitaryzacja Nadrenii	209
Unormowanie stosunków francusko-polskich	211
Zwrot w polityce Belgii	211
Hiszpańska wojna domowa	212
Oś Berlin–Rzym	214
Zawarcie paktu antykominternowskiego	215
Położenie krajów skandynawskich	216
Anschluss Austrii	218
Reakcje społeczności międzynarodowej	219
Kryzys sudecki	220
Roszczenia polskie	222
I arbitraż wiedeński	223
Żądania Niemiec wobec Polski	224
Polityka mocarstw zachodnich	225
Kres Czecho-Słowacji	225
Społeczność międzynarodowa wobec kresu Czecho-Słowacji	227
Układ niemiecko-rumuński	227
Zajęcie Kłajpedy przez Niemców	228
Aneksja Albanii przez Włochy	229
Konsekwencje na Bałkanach	229
Gwarancje brytyjskie	230
Kres poprawnych relacji polsko-niemieckich	231
Wyłanianie się dwóch bloków	232
Gra dyplomatyczna Zachodu z ZSRR	233
Stosunki na linii Zachód–Niemcy	234
Stosunki radziecko-niemieckie	234
Rozmowy wojskowe między mocarstwami zachodnimi a ZSRR	235
Nowa linia polityki ZSRR	237
Sojusz polsko-brytyjski	237

XIV. Stany Zjednoczone na arenie międzynarodowej	238
Konferencja waszyngtońska	238
Międzynarodowa pozycja Stanów Zjednoczonych	240
Rola USA na arenie międzynarodowej	241
XV. Bliski i Środkowy Wschód, Afryka	242
Kwestia egipska	242
Sytuacja krajów muzułmańskich	243
Sprawy Bliskiego i Środkowego Wschodu	245
Rola Turcji na arenie międzynarodowej	246
Kwestia Cieśnin	247
Wojna w Etiopii	248
Stanowisko Ligi Narodów wobec konfliktu włosko-etiopskiego	250
XVI. Daleki Wschód	251
Sytuacja na Syberii i Dalekim Wschodzie	251
Poczynania Japonii	252
Stosunki radziecko-chińskie	252
Okupacja Mandżurii	253
Potępienie Japonii przez Ligę Narodów	254
Brak stabilizacji na Dalekim Wschodzie	255
XVII. Ameryka Łacińska	256
Ameryka Łacińska w Paryżu	256
Rola Ameryki Łacińskiej	256
Ameryka Łacińska w dobie wojny o Chaco Boral	257
Spór o Leticię	260
Ameryka Łacińska w drugiej połowie lat 30.	260
3. Podwaliny nowej ery 1939–1945	261
XVIII. Od wybuchu wojny do agresji na ZSRR	261
Wrzesień 1939	261
Stosunki niemiecko-radzieckie	262
W okresie <i>drôle de guerre</i>	263
Misja Sumnera Wellesa	263
Pokój moskiewski	264
Skandynawia	265
Wyspy Alandzkie	267
Upadek Belgii, Holandii i Francji	267
Rewizjonizm terytorialny ZSRR	269
Rozbiór Rumunii	270
Pakt Trzech	272
Mołotow w Berlinie	273
Sytuacja we wschodniej części basenu Morza Śródziemnego	274
XIX. Stany Zjednoczone wobec wojny w okresie swojej neutralności	278
Pierwsze reakcje Waszyngtonu	278
Po agresji Niemiec na Zachodzie	278
XX. Bliski i Środkowy Wschód, Afryka	280
Wydarzenia w Iraku	280

Problem Syrii i Libanu	282
Kwestia irańska	283
Przywrócenie niepodległości Etiopii	283
XXI. Daleki Wschód w przededniu agresji Japonii na USA	284
Pośrednie dalekowschodnie konsekwencje klęski Francji na Dalekim Wschodzie	284
Sytuacja Indochin	285
Rozmowy amerykańsko-japońskie	287
Kolejne porozumienia państw Osi z Japonią	289
Pierwsza faza wojny na Dalekim Wschodzie	290
Okupacja japońska	291
XXII. Agresja Niemiec na ZSRR. Kształtowanie się „wielkiej koalicji”	292
Karta Atlantyka	292
Bezpośrednie następstwa najazdu III Rzeszy na ZSRR	292
Sytuacja Finlandii	295
Konferencja w Waszyngtonie	295
Deklaracja Narodów Zjednoczonych	295
Sojusz brytyjsko-radziecki	296
„Plan czterech”	299
Stosunki polsko-radzieckie	299
Konsekwencje sprawy Katynia	300
Amerykańskie spojrzenie na Europę	301
Spotkanie w Casablance	301
Dalsze konsultacje brytyjsko-amerykańskie	302
Przesilenie w Algierze	303
I konferencja w Quebec	305
I konferencja moskiewska	305
Sytuacja militarna	306
Konferencja w Teheranie	307
Rozmowy prowadzone w Kairze	308
Stosunki radziecko-czechosłowackie	308
Operacje na Dalekim Wschodzie	310
XXIII. W okresie militarnego przełomu	310
Rozejm z państwami współpracującymi z Niemcami	310
Sprawa Grecji. Pierwszy okres wojny domowej	314
Sytuacja w Jugosławii	315
Konferencja w Bretton Woods	316
Konferencja w Dumbarton Oaks	317
II konferencja w Quebec	317
II konferencja moskiewska	317
Porozumienia radziecko-francuskie	318
Na frontach europejskich	318
XXIV. Schyłkowy okres wojny	319
Malta	319
Konferencja jaltańska	320
Narady u schyłku działań wojennych	322
Kres działań wojennych w Europie	322
Konferencja w Poczdamie	323

XXV. Na Dalekim Wschodzie	325
Sytuacja w Azji Południowo-Wschodniej	325
Japonia na przełomie wojny i pokoju	327
XXVI. Ameryka Łacińska wobec wojny	330
Od neutralności do zerwania stosunków z państwami Osi	330
Udział w wojnie	331
CZĘŚĆ III. ŚWIAT BIPOLARNY 1945–1991	333
4. W okresie ostrych podziałów	335
XXVI. Europa w latach 1945–1949	335
Pierwsze decyzje w sprawie Niemiec	335
Kwestia reparacji	336
Powojenne granice	338
Powstanie Bizonii	339
Powojenne układy międzynarodowe	340
Traktaty pokoju z byłymi sojusznikami Rzeszy	341
Druga faza wojny domowej w Grecji	343
Plan Marshalla	344
Pierwszy kryzys berliński	344
Wydarzenia towarzyszące	345
Anglosasi wobec Niemiec	346
Sytuacja w radzieckiej strefie okupacyjnej	347
Polityka okupacyjna Francji	348
Ostatnia sesja Rady Ministrów Spraw Zagranicznych	349
Powstanie NATO	349
Na drodze ku Republice Federalnej Niemiec	351
Rewizja statutu okupacyjnego	351
Ustanowienie Niemieckiej Republiki Demokratycznej	352
Pierwsze symptomy podziału Europy na dwa bloki	352
Doktryny: Trumana i powstrzymywania	353
XXVII. Europa Zachodnia w latach 1949–1957	354
Podwaliny integracji europejskiej	354
Plan Schumana	355
Na drodze ku EWG	357
Sprawy finansowe	358
Konferencje czterech mocarstw	359
XXVIII. Pierwszy okres funkcjonowania ONZ	360
Ustalenia konferencji założycielskiej	360
Działania w okresie początkowym	362
XXIX. Blok radziecki	363
Powołanie do życia Kominformu	363
Narodziny bloku wschodniego	364
Konflikt radziecko-jugosłowiański	364
Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej	365
Powstanie Układu Warszawskiego	366

Konsekwencje XX Zjazdu KPZR	366
Powstanie węgierskie	367
XXX. Bliskowschodnia „beczka prochu”	368
Sytuacja polityczna na Bliskim Wschodzie po II wojnie światowej	368
Powstanie Izraela	370
Pierwsza wojna arabsko-żydowska i jej konsekwencje	371
Blisko- i środkowowschodnie sojusze wojskowe	373
XXXI. Wydarzenia w Azji Południowo-Wschodniej i Wschodniej	374
Daleki Wschód bezpośrednio po wojnie	374
Początek dekolonizacji	374
Powstanie Chińskiej Republiki Ludowej	376
Wojna koreańska	376
Francuski okres problemu wietnamskiego	379
Zawarcie pokoju z Japonią	382
Rola Japonii	384
Międzynarodowe znaczenie Tokio	384
Doktryna Yoshidy	385
Regionalne paktu Azji i Pacyfiku	385
Konferencja w Bandungu	386
XXXII. Europa Zachodnia w pierwszym okresie instytucjonalnej jedności	387
Inauguracja kwestii remilitaryzacji RFN	387
Plan Plevna	388
Kwestia długów niemieckich i roszczeń żydowskich	389
NRD na arenie międzynarodowej	390
Problem Saary w stosunkach francusko-niemieckich	390
Traktaty z 1952 roku	391
Upadek koncepcji EWO i EWP	392
Niepowodzenia konferencji ministrów spraw zagranicznych czterech mocarstw w 1954 roku	393
Konsekwencje nieratyfikowania traktatów bońskich i paryskich	394
Następstwa decyzji londyńskich i paryskich	395
Normalizacja stosunków ZSRR z oboma państwami niemieckimi	396
Traktat państwowy z Austrią	397
XXXIII. Procesy dekolonizacyjne w Afryce Północnej	398
Los posiadłości włoskich i francuskich	398
Kryzys sueski	399
XXXIV. Ameryka Łacińska	401
Próby sformalizowania dominacji USA	401
Latynosi wobec innych kontynentów	402
Amerykańska interwencja w Gwatemali	402
Sprawy gospodarcze	403
5. Świat w dobie spadku napięcia	404
XXXV. Europa w latach 1958–1963	404
Kwestia integracji Wielkiej Brytanii z EWG	404
Powstanie EFTA	405

Powołanie do życia OECD	406
Pierwsze posunięcia EWG	407
Plany Christiana Foucheta	408
Nieudana próba wejścia Wielkiej Brytanii do EWG	409
Następstwa kryzysu wokół Kanału Sueskiego	411
Wpływ dekolonizacji na Europę	412
Stosunki RFN z blokiem komunistycznym	413
Polskie propozycje ograniczenia zbrojeń	414
Drugi kryzys berliński	414
Układ elizejski	416
XXXVI. Europa w dobie „détente”	417
Stosunki Bonn-Waszyngton-Paryż	417
Nawiązanie stosunków handlowych między RFN a krajami bloku wschodniego	418
Połączenie wspólnot europejskich	419
Wystąpienie Francji ze struktur wojskowych NATO	420
Druga nieudana próba Wielkiej Brytanii wejścia do EWG	420
Walutowy kompromis	421
Nowa polityka wschodnia rządu RFN	422
Poprawa stosunków RFN-Izrael	422
Powstanie Wspólnego Rynku Rolnego EWG	423
Unia celna w ramach EFTA i EWG	425
Odejście generała de Gaulle'a	427
Rozchwianie systemu walutowego	428
Poszerzenie EWG	429
Radziecka inwazja na Czechosłowację	430
Układy RFN z ZSRR i PRL	431
Uregulowanie kwestii Berlina	432
Układ niemiecko-niemiecki	433
Konferencja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie	433
XXXVII. Na najwyższym szczeblu. Stosunki amerykańsko-radzieckie	435
Kwestia wielostronnych sił nuklearnych	435
Strategia globalna NATO	436
Przewartościowania w polityce amerykańskiej	437
Normalizacja stosunków amerykańsko-chińskich	438
Rokowania rozbrojeniowe	438
XXXVIII. Brak stabilizacji na Bliskim i Środkowym Wschodzie	439
Sytuacja w Iranie	439
Sojusz wojskowy na Środkowym Wschodzie	440
Przeobrażenia krajów arabskich w latach 1958-1963	441
Kryzys cypryjski	442
Wojna sześciodniowa i jej konsekwencje	443
Wojna Jom Kippur	445
XXXIX. Azja Południowo-Wschodnia i Daleki Wschód	447
Amerykański rozdział problemu wietnamskiego	447
Problem ucieczek z Wietnamu	453
SEATO	453

Subkontynent indyjski	454
Rozpad Pakistanu	455
Ewolucja międzynarodowego położenia Tokio w latach 60. i 70.	456
XL. Afrykańskie niepokoje	457
Niepodległość krajów Afryki Północno-Zachodniej	457
Wojna Algierii o niepodległość	458
Dekolonizacja Czarnej Afryki	459
Kwestia kongijska	460
Groźba rozpadu Nigerii	462
XLI. Na półkuli zachodniej	463
Napięcia wokół Kuby	463
Interwencja USA w Dominikanie	465
Próby izolowania Kuby	466
Latynoamerykańskie tendencje integracyjne	467
„Sojusz dla Postępu”	468
6. W okresie względnej stabilizacji	469
XLII. Europa w latach 1976–1989	469
Rozszerzenie EWG na południe	469
Budowanie wspólnoty	471
Droga Europy Zachodniej do Unii Gospodarczej i Walutowej	471
XLIII. Negocjacje rozbrojeniowe w gronie supermocarstw oraz między Zachodem a Wschodem	472
SALT II	472
Rokowania wiedeńskie	474
Kwestia zbrojeń w dobie przyjęcia Aktu Końcowego KBWE	475
Wznowienie wyścigu zbrojeń między Wschodem i Zachodem	476
Kolejna faza rokowań wiedeńskich	477
Ku wszechstronnemu współdziałaniu mocarstw	478
XLIV. Bliski i Środkowy Wschód	480
Camp David	480
Wojna w Libanie	482
Interwencja radziecka w Afganistanie	483
Wojna iracko-irańska	485
W obronie niepodległości Kuwejtu	485
XLV. Daleki Wschód	488
Wzrost znaczenia ChRL na arenie międzynarodowej	488
Pozycja Stanów Zjednoczonych na Dalekim Wschodzie	488
Dominiacja Wietnamu w Indochinach	489
Wojna chińsko-wietnamska	490
Rozwiązanie problemu kambodżańskiego	490
Przyczyny ambiwalentnej postawy Tokio	491
Ewolucja międzynarodowego położenia Tokio w latach 70. i 80.	492
Tokio na międzynarodowej scenie politycznej w latach 80.	493
Próby rewizji doktryny Yoshidy	495
Stosunki radziecko-japońskie	495

Chińska enigma	496
Stabilizacja działań Pekinu	497
Normalizacja na linii Pekin–Moskwa	497
Nowe otwarcie w stosunkach ChRL z Azją Południowo-Wschodnią	498
Sprawa Tajwanu (Republiki Chińskiej)	499
Wspólnota Pacyfiku	500
Południowoazjatyckie konflikty terytorialne	501
XLVI. Afryka	502
Droga kolonii portugalskich do niepodległości	502
Kwestia Namibii	504
Likwidacja apartheidu	504
Destabilizacja „Rogu Afryki”	506
XLVII. Ameryka Łacińska	508
Doktryna Cartera	508
Kwestia Kanału Panamskiego	509
Opanowanie Nikaragui przez sandinistów	509
Próby neutralizacji wpływów lewicowych w Ameryce Środkowej	510
Grupy Contadory i Limy	512
Wojna o Falklandy (Malwiny)	512
Kryzys finansowy	512
Interwencja amerykańska w Panamie	514
Tendencje integracyjne	515
XLVIII. Australia i Nowa Zelandia	516
W poszukiwaniu własnego miejsca na arenie międzynarodowej	516
Wpływ braku stabilizacji na Dalekim Wschodzie na międzynarodowe położenie Australii	518
Reorientacja polityki zagranicznej w latach 70.	519
U schyłku systemu bipolarnego	521
Nowa Zelandia	522
7. Demontaż układu dwublokowego	523
XLIX. Europa na przełomie lat 80. i 90.	523
Zjednoczenie Niemiec i jego bezpośrednie następstwa	523
Rozpad Czechosłowacji	525
Droga Węgier ku niepodległości	526
Połowiczny charakter przemian w Rumunii, Bułgarii i Albanii	526
Dekompozycja Jugosławii	527
Rozwiązanie RWPG i Układu Warszawskiego	529
Dezintegracja ZSRR i powołanie do życia Wspólnoty Niepodległych Państw	530
Powstanie Unii Europejskiej	533
Bibliografia	536
Indeks nazwisk	549
Spis map	559